

קניין כ"ד

"בקבלת היסורין"

פתח דבר:

במאמר הבא נעסוק בעזה"ת בכמה ענינים - נטווה את חוט השני העובר בין "קבלת היסורין" לקנין התורה, נבאר מהי הדרך הנכונה והראויה לקבל יסורין, ומדוע שונה מצות תלמוד תורה משאר המצוות כגון מצות ישיבת סוכה שהמצטער פטור ממנה וכהנה מצוות נוספות כגון תענית, ציבור וכדומה, וראוי היה לומר שמי שיסורין תוקפים אותו נפטר מלימוד, כי ידוע ש"שמעתתא בעיא צילותא", ואילו במשנתנו משמע שתורה נקנית מתוך יסורין גרידא.

גם בעל יסורין חייב במצות תלמוד תורה

כתב הרמב"ם זצ"ל בהלכות ת"ת (פ"א ה"ח): "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין". וכתב עליו הכסף משנה זצ"ל שמקור דברי הרמב"ם זצ"ל הוא ממה שמצינו בתלמוד כמה חכמים אשר למרות היותם חולים ועניים היו עוסקים בתורה.

והלום ראיתי בספרי (פרשת האזינו פ"א א'): "אמר להם משה לישראל: שמא אתם יודעים כמה צער נצטערתי על התורה, וכמה עמל עמלתי בה ומה יגיעה יגעתי בה, כענין שנאמר (שמות לד, כח) "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה". ונכנסתי לבין המלאכים ונכנסתי לבין החיות ונכנסתי לבין

תד _____ תורה דיליה

השרפים שאחד מהם יכול לשרוף את כל העולם כולו, נתתי נפשי עליה, דמי נתתי עליה, כשם שלמדתי אותה בצער כך תהיו אתם לומדים בצער".

ולמדנו מדברי הספרי כי למרות הצער האופף את האדם חייב בלימוד התורה, יתירה מכך כל ה"צורתא דשמעתתא" היא דוקא על ידי צער ויסורין, וכמו שאמר משה רבינו ע"ה: "כשם שלמדתי אותה בצער כך תהיו אתם לומדים בצער".

קנין התורה - על ידי יסורין דוקא

ועל כן מצינו במדרש שמואל שפירש את הקנין של "בקבלת היסורין", שהקנין הוא בזה שכל כך חשקה נפשו בתורה עד שאפילו בהיותו נגוע ביסורין, מוכה ומעונה, לא יטרידוהו כל אלו מללמוד את התורה הקדושה מרוב אהבתו אותה, וזה האיש יקנה קנין תורה. וזהו שכתוב בתהלים (צד, יב): "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו", דהיינו חרף היותו מוקף מכל צד ביסורין, עם כל זאת "ומתורתך תלמדנו" - זה האיש, אשרי וואשרי חלקו!

ובתנא דבי אליהו (רבא פרק כב) איתא בזה"ל: "בא אצלי תלמיד אחד שאינו בקי בהלכה ואמר לי: עוסק אני בדברי תורה ומחמד ומתאוה ומצפה אני אם תורה תבוא אלי, ואין תורה באה אלי. אמרתי לו: בני, לא זוכה האיש לדברי תורה אלא אם כן מוסר נפשו למיתה עליה לכבוד שמים, כשור הזה שמכניסים אותו לעול והוא מוסר עצמו על כבוד בעליו לעבדו".

הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל - בעל היסורין חייב בתלמוד תורה כאחד האדם

מסופר על הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל: פעם נאלץ מחמת מצב בריאותו להתאשפז בבית החולים, מבקריו מצאוהו כשהוא שקוע כל כולו בסוגיות הסבוכות שבמסכת יומא, ואינו שם לב לייסוריו.

כאשר השתוממו על כך אמר להם הגאון רבי נחום זצ"ל: סבי זקני הגאון רבי שלמה הכהן מווילנא זצ"ל, העיד על עצמו, כי בקי הוא בכל סדר עבודת הכהן הגדול על בוריה, ולכשיבוא משיח, יוכל הוא לגשת

קנין כ"ד ☞ "בקבלת היסורין" _____ תה

ולשרת בקודש. וכי אני אינני חייב בכך? שמא תאמרו חולה אני? זו איננה תשובה! הרמב"ם זצ"ל פוסק כי כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, ואפילו הוא בעל יסורים. שמא תעלה בכם המחשבה, כי בשעת המחלה ניתן לעסוק בענינים קלים יותר? הרמב"ם זצ"ל לא העלה חילוק כלל, ומשמעות דבריו כי החיוב של תלמוד תורה רובץ באותה מדה על "כל איש" באשר הוא כולל על בעל היסורים!

וכן משמע מדברי הגמרא במסכת ברכות (דף ה.ה): "תניא רבי שמעון בר יוחאי אומר: ג' מתנות נתן הקב"ה לישראל, וכולם לא ניתנו אלא על ידי יסורין ואלו הן: תורה, ארץ ישראל, ועולם הבא!"

חזינן מכל הנ"ל: "קבלת היסורין" - היא הדרך לקנות את התורה!

מהנהגת גדולי ישראל

לאחר שעלה בידינו להתוות את דרך קנין התורה, נביא כמה עובדות והנהגות מגדולי הדורות, מהן נלמד נכונה הלכה למעשה כי יש ללמוד בכל הכח עד גבול האפשר למרות היסורין שאפפו אותם מכל עבר. וקיימו המה פשוטו כמשמעו את מאמר חז"ל בגמרא במסכת עירובין (דף נד.ה): "חש בראשו - יעסוק בתורה, חש בגרונו - יעסוק בתורה, חש במעיו - יעסוק בתורה, חש בעצמותיו - יעסוק בתורה, חש בכל גופו - יעסוק בתורה!"

הגרעק"א זצ"ל למד עם התלמידים ביסורים גדולים

מימי נעוריו ועד זקנה ושיבה, היה הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל מדוכא ביסורים גדולים, מחלות וחולשות שונות תקפוהו בתדירות, אך בשארית כוחותיו, התגבר על כל מכאוביו לבל יניאוהו מהלימוד.

לפעמים כשגברו עליו יסוריו הקשים, נאלץ להניח ראשו בין ברכיו - "גנוחי גנח וילולי ילל", אך מלימודו לא פסק.

וכך מצינו בצוואתו שהזהיר את צאצאיו שלא יספידוהו, רק במקום הקבורה, וגם אז לא יזכירו עליו שום שבח, אלא את העובדה הבאה - "מגיל חמש עשרה או שש עשרה, עד היום, למדתי עם התלמידים ביסורים גדולים!"

תנו _____ תורה דיליה

הגר"א רגולר זצ"ל למד תורה מתוך ייסורי תופת

הגאון רבי אליהו רגולר זצ"ל אב"ד קאליש, לקה בצעירותו בכאב ראש חזק, אשר התפתח וגרם לו למחלה עזה, ממנה סבל כל ימי חייו, עד שמעוצמת מכאוביו הוכרח לעתים קרובות לחבוש בתחבושת את רקתו. פעם הביע בפני מקורביו את גודל יסוריו וכה אמר: "לו חשו אנשים קלי הדעת והשכל מכאובים כה גדולים, היו מאבדים את עצמם לדעת"! ולמרות כל מכאוביו לא נפרד אפילו לרגע מתורתו - אהבתו.

האבני נזר זצ"ל - חלש ורפה אונים כל הייו

בעל האבני נזר זצ"ל ידוע היה כחלש וידוע חולי. פעם נכנס למעונו אחד מתלמידיו לשעבר, והתנצל התלמיד בפניו כי מפני חולשתו אינו מסוגל להתמסר לתורה, נתחייך האבני נזר זצ"ל ואמר לו: "מכיר אני אדם אחד, שהיה חלש ורפה אונים כל ימי חייו, ובכל זאת למד, ואף נחשב הוא מעט ללמדן"...

הסבא מקלם זצ"ל - למרות ייסוריו לא ויתר על סדר לימודו

בשנותיו האחרונות עלי אדמות, חלה הגאון רבי שמחה זיסל מקלם זצ"ל במחלת לב מסוכנת. רופאיו לא הותירו לו שום סיכוי ותקוה לחייו, באומרם כי לפי דרכי הטבע במצבו אין אפשרות לחיות, אך למרות התחזיות הוא חי כך מספר שנים נוספות למעלה מדרך הטבע. לעת שכזאת, נאלץ להקפיד על דיאטה מיוחדת, וחייב היה לאכול לפני תפילת שחרית, ולפעמים אף תוך כדי תפילת שמו"ע. אך מאידך - על סדרי לימודו שמר מכל משמר, והיה מאמץ כל כוחותיו כדי להמשיך בסדר לימודו כימים ימימה.

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל - מסירות נפש לתורה

תלמידו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל כותב: "זכורני, שבשנים האחרונות לחייו, היו תקופות שרבי יחזקאל זצ"ל סבל מחום גבוה במשך זמן ממושך. שלושה תנורי חימום הודלקו בחדרו, ואף על פי כן לא הוחם לו. ועם כל זאת, ישב על יד השולחן ולמד בהתאמצות רבה ובעיון כביר, כדרכו בקודש תמיד".

קנין כ"ד ☞ "בקבלת היסורין" _____ תז

הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל - רוקק דם ומנגב השפתיים

המשגיח רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, שימש תקופה קצרה כמשגיח בקלעצק - ישיבתו של הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל. הוא סיפר: באותה עת היה רבי אהרן זצ"ל חולה ומדוכא ביסורים, עד שהיה רוקק דם רח"ל. למרות מצבו הקשה, היה רבי אהרן זצ"ל מנגב את שפתיו מחמת הדם, וממשיך בהגדת השיעורים כרגיל. וכידוע "כרגיל" אצל רבי אהרן זצ"ל פירושו: בלהט, באש להבה, ובקולות וברקים!

החזון איש זצ"ל - "אני מדוכא בייסורין תמיד"

הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל נכנס באחד הימים למעונו של רבינו החזון איש זצ"ל, ומצאו עוסק בתורה תוך כדי שכל כולו מתפתל מכאבים. כיון שהבחין בו, אמר לו החזון איש זצ"ל: מיום שמלאו לי שמונה עשרה שנה, הריני חולה מסוכן, ואני מדוכא ביסורין תמיד!

וכן כתב בקובץ אגרות (ח"א, קנג): "בהיותי שבור ורצוץ כל הימים, לא זכיתי לשום עונג מתענוגי החיים, נוסף לכאבי הגוף ושבירתו כל הימים. העונג היחידי הוא לי לעשות רצון קוני'".

וכידוע, מן המפורסמות המה - עמל התורה והתמדתו העצומה של החזון איש זצ"ל.

רופאו של הגרא"מ שך זצ"ל - כללי הרפואה לא תקפים לגביו

בשלהי ימיו של מרן הרב שך זצ"ל, בתקופה בה מסר את שיעוריו האחרונים בישיבת פונוביז'. אירע פעם שחש שלא בטוב, מקורביו הזעיקו מיד את רופאו על מנת לבדוק את מצב בריאותו. במהלך הבדיקה, ביקש ראש הישיבה זצ"ל מהרופא שיזדרז במלאכתו, כיון שממהר הינו לעלות לומר שיעור בישיבה.

הרופא חיך ואמר: הרי אינך מסוגל ללכת עד הישיבה, הכיצד עולה בדעתך למסור שם שיעור?! הרב שך זצ"ל לא התרגש, הוא ביקש ממקורביו להעלותו לישיבה. לשמע הדברים אמר הרופא: רוצה אני לעקוב מקרוב, איך וכיצד תאמר את השיעור...

תח _____ תורה דיליה

הרופא נעמד בצד בית המדרש, הרב שך זצ"ל החל באמירת השיעור, מה גדלה תדהמתו בראותו את ראש הישיבה זצ"ל שהיה כה חלש ותשוש, מקשה קושיא, בעקבותיה רעש כל בית המדרש במלחמתה של תורה, זה מקשה וראש הישיבה זצ"ל מתרץ, שעה תמימה של מלחמה קדושה, ריתחא דאורייתא! בתום השיעור התבטא הרופא: "צריך אני לזרוק את כל כללי הרפואה שלמדתי, כי לפי המונחים הרפואיים המקובלים, הרב שך אינו מסוגל אפילו לפתוח את הפה!"

הגאון רבי שמואל מרקוביץ שליט"א סיפר: פעם שח מרן הרב שך זצ"ל באוזני, "אני מרגיש לפי כוחותי, שאני כבר הולך מן העולם". היה זה בשעות הצהרית, והנה באותו היום לאחר שעה קלה, נכנסתי לביתו, וראיתיו מתכונן לנסיעה לאשדוד, על מנת למסור שיעור בישיבת גרודנא!

שאלתי: ראש הישיבה מרגיש כבר יותר טוב? הוא השיבני: "לא, אבל אולי אזכה למות בדרך למצוה... אולי באמצע השיעור"!!!

הפלא ופלא!

הגרש"ז אויערבאך זצ"ל - יסורים נוראים ושקיעות בלימוד

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל סבל במשך כשש שנים מדלקת הגורמת לכאבים עזים ונוראים. בתרגום חופשי מלועזית נקריית הדלקת - "כאב ההתאבדות", כי הסובלים ממנה, קשה להם עד למאוד להחזיק מעמד, והם בדרך כלל נוטים להתאבד רח"ל.

באותן שש שנים, חי רבינו זצ"ל במתח נפשי עצום, בחוששו כי בכל רגע הכאב העז ישוב ויתקפהו. הוא אמר לבנו, דע לך כי אם הכאב נמשך למעלה משלושים שניות, לא ניתן להישאר בהכרה.

וסיפר הגאון רבי יהודה עדס שליט"א: בשנת תשכ"ג נכנסתי לביתו, וראיתיו שקוע בלימוד גמרא. לא הרהבתי עוז להפריעו בלימודו והמתנתני במקום. לפתע הבחנתי שהוא נתקף כולו בכאבים עזים. כאשר עוצמת כאביו פחתה, הבחין בי ואמר לי: אוי! היו לי כאבים נוראים בלחי, אילו היו חותכים את פני בעשרה סכינים, לא היה זה מגיע לעוצמת הכאב שחשתי.

קנין כ"ד ❁ "בקבלת היסורין" _____ תט

מציין הגאון רבי יהודה עדס שליט"א: "ויהי אך סיים את סיפורו, חזר רבינו זצ"ל לסוגיא שעסק בה והחל לדבר בלימוד!"

הגרי"ש אלישיב זצ"ל - אדם אחר היה מטפס על קירות מרוב כאב
צורת לימודו הקבועה של רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל - רכון היה תוך שרוב גופו שקוע ומוטה אל עבר הגמרא, אין פלא אפוא שהסחוס בגבו ובצווארו נשחק עד תום והסב לו יסורים איומים, עד שהרופאים אמרו: כל אדם אחר היה "מטפס על הקירות" מעצמת הכאבים. אך רבינו זצ"ל למרות יסורי התופת, לא שם להם את לבו ולמד כך עשרות בשנים ללא לאות ובהתמדה עצומה.

סיפור נוסף על "קבלת היסורין" של הגרי"ש אלישיב זצ"ל: באחד הימים נשברה לרבינו זצ"ל חוליה בגבו. כאביו וייסוריו היו בלתי ניתנים לתיאור. הרופאים שבאו לבדקו לא ידעו מה לעשות, הם פחדו לנתחו בגילו המופלג - מעל מאה שנה, ועל כן הנחו את בני המשפחה למשוך על גבו משחות משככות כאבים, תוך שהזהירו ואמרו כי למרות שהשבר בחוליה אינו מסכן את חייו, עם זאת עוצמת הכאבים, משמשת סכנה ממשית לחייו.

העסקן הרפואי הרב בנימין פישר שליט"א, שעסק רבות ברפואתו של רבינו זצ"ל, חיפש בדחיפות בכל רחבי העולם רופא שיוכל להועיל למצבו הקשה של רבינו זצ"ל. לבסוף מצא פרופסור המתמחה מאוד בתחום. בתחילה כאשר פנו אליו לא רצה אותו פרופסור לטפל בזקן מופלג כמו רבינו זצ"ל. אך לבסוף התרצה לעיין בתיקו הרפואי ולקחת את הטיפול לידיו.

לאחר שהפרופסור בחן היטב את כל הנתונים, הביאו הרב פישר שליט"א לבית רבינו זצ"ל. רבינו הגרי"ש זצ"ל ישב באותה עת בחדרו ועסק בתורה ביגיעה ובעמל. הסתכל הפרופסור סביב סביב, תמה ונדהם ושאל: זה החולה? אכן כן - נענה, זה החולה! אם כך, אמר הפרופסור: הממצאים שרואה אני בעיני אינם תואמים את הנתונים שבתיק הרפואי, הדבר אינו עולה בקנה אחד עם הצילומים ותוצאות הבדיקות. הכיצד יתכן שהוא מתנועע כך מתוך יסורים כאלו?

תני _____ תורה דיליה

ניגש לרבינו זצ"ל ושאלו: הגב של הרב כואב? ענה לו רבינו זצ"ל: יש לי יסורים גדולים! תמה הפרופסור: אם כן, איך הרב מסוגל להתנדנד? ונענה בשתיקה!

"בקבלת היסורין" - יקבל ויביא על עצמו יסורין!

עד כאן עסקנו בחיוב ללמוד תורה למרות שיש לאדם יסורין, ובנחיצות הרבה להתחזק ולא לאפשר ליסורין לבטל את האדם מלימודו.

אך כאמור האמת יורה דרכו, לא מדובר רק במצב של "בדיעבד" - שאם אירע ח"ו שאפוף הוא ביסורין בכל זאת עליו ללמוד, אלא כל קנין התורה תלוי "בקבלת היסורין", שיש צורך בקבלת יסורין.

ביאור הדברים: אין אנו עוסקים רק ביסורין שנשלחו לו מן השמים, כי עליהם לא ניתן לומר בקבלת היסורין, שהרי נשלחו לו בלי שבחר בהם. אלא הכונה היא: על הלומד לייסר את עצמו עבור הלימוד, כגון ללמוד ולנדד שינה מעיניו למרות עייפותו הרבה, או למרות קושי הסוגיא שעוסק בה הוא מתאמץ להבינה על בורייה, כל אלו וכיוצא בהם, עליהם נאמר "בקבלת היסורין", כי זו דרכה של תורה!

והדברים מפורשים בדברי המפרשים ז"ל:

זה לשון המדרש שמואל זצ"ל: "ואפשר שרמז אמרו "בקבלת היסורין", ולא אמר ו"ביסורין" - להודיע שאינו מדבר על היסורין הבאין עליו מן השמים רק על היסורין אשר האדם מקבל אותם על עצמו ומביאם בבחירתו עליו, על דרך - "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא", ובזה נקנית התורה".

וכעין זה כתב הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל ברוח חיים: "ואם הוא חכם, אינו ממתין עד שישלח הקב"ה עליו יסורין, כי אם מקבל מעצמו יסורין על ידי עסק התורה, כמיעוט תענוג והתמדת הלימוד, ועולה של תורה שהיא מתשת כוחו. וירויח בזה שגם היסורין עצמן יחשב לו למצוה".

קנין כ"ד "בקבלת היסורין" _____ תיא

גם בפירוש רבינו מתתיהו היצהרי זצ"ל מפרש: "בקבלת היסורין" - "היינו היסורין שהאדם מקבל מרצונו", והוסיף שעל כן מצאנו כי החכמים נהגו לקבל על עצמם את היסורים מדעתם.

התורה נקריית "מוסר" - על שם היסורין

הנצי"ב זצ"ל בהעמק דבר (דברים י, ו) מפרש: התורה נקראת "מוסר", וכמאמר הכתוב (משלי ג, יא) "מוסר ה' בני אל תמאס". והיינו משום שהמושג "עמלה של תורה" מתקיים על ידי יסורין. וכדאיתא במדרש שוחר טוב על הפסוק "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו" - "אין לך אדם בלי יסורין, יש אדם ששינו כואב ואינו יכול לישון, יש אדם שבטנו כואבת ואינו יכול לישון, ויש אדם שיגע בתורה ואינו יכול לישון - זה יסורין וזה יסורין, "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו".

וראיתי שבספר אור לציון כתב הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל על זה הדרך: מי שיושב ולומד עד חצי הלילה, יש בלימוד זה ערך גדול, שמייסר את עצמו ללמוד, ויסורין שמביא אדם על עצמו עדיפים מיסורין הנשלחים לו מן השמים.

"אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה"

איתא במדרש רבה (פ' מקץ פ' צ"ב א): "אמר רבי אלכסנדר: אין לך אדם בלא יסורים, אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה".

תורף הדברים: מן השמים נגזר על כל אדם את כמות היסורין והצער אשר יעברו על האדם בימי חלדו, ואין לאף אחד אפשרות להפחית כמלוא נימה ממה שנגזר עליו מן השמים, אך מחדש המדרש - אדם יכול להמיר את יסוריו בצער של לימוד התורה, וכך לא יעברו עליו שאר יסורין.

"אך טוב וחסד ירדפוני!"

וכך נהג לפרש החפץ חיים זצ"ל את הפסוק (תהלים כג, ו): "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי" - הלשון "ירדפוני" אינו מובן לכאורה, כי בדרך כלל הלשון רדיפה קאי על מי שרודפים אחריו בכדי לייסרו או לצערו, ואם כן מה שייך שטוב וחסד "ירדפו" אחריו?

תיב _____ תורה דיליה

אבל הביאור הוא: כל אדם סובל מאי אלו רדיפות צרות או עלבונות, ועל כך ביקש דוד המלך ע"ה, שהרודפים שלו יהיו ה"טוב והחסד", כי ישנם כאלו המתבקשים על כל צעד ושעל לעשות חסד או טובה, עד שהוא בבחינת "רדוף" ללא מנוחה, אבל עדיף שהחסד והטוב יהיו ה"רודפים" מאשר "רודפים" מסוג אחר...

לאור הדברים ניתן להבין את מה דאיתא בתנא דבי אליהו (פרק ו'): "אם ראית שיסורין ממשמשים ובאים עליך, רוצ לחדרי תורה ומיד היסורין בורחין ממך". יש לפרש, אין הכוונה רק מפני סגולת התורה, והיותה "מגנא ומצלא" ומי שלומד תורה אז היסורין בדילין הימנו, אלא יש לפרש כפשוטו - אותם יסורין שהיו ממשמשים לבוא עליו, הוא המיר אותם על ידי עסק התורה בעמלה ויגיעתה, וממילא שאר היסורין בדילין ממנו!

על זה הדרך פירש בספר בני חיל את דברי הגמרא במסכת עירובין (דף נד): "חש בראשו יעסוק בתורה, חש בגרונו יעסוק בתורה, חש במעיו יעסוק בתורה, חש בעצמותיו יעסוק בתורה, חש בכל גופו יעסוק בתורה". ולימוד התורה ירפאנו וכדכתיב (משלי ד, כב) "ולכל בשרו מרפא", והמכוון בדברי חז"ל על פי מה שנתבאר, על ידי עסק התורה שמצער עצמו בה, ממילא שאר יסורין בדילין הימנו!

כך פירש גם בספר אמרי חן את הפסוק בתהלים (קייט, עא): "טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך" - הדבר לטובתי מה שעונתי, כי בכך ניצול הוא משאר היסורין, וזהו "למען אלמד חוקיך".

היוצא לנו, כאשר לומדים למרות הקשיים, הדבר נחשב ליסורין ועל כן הקב"ה מסיר ממנו את שאר היסורין. לדוגמא: בחור או אברך הממהר להגיע בזמן ל"סדר", ועל כן הוא מקצר את זמן אכילתו, או שהוא עייף, או בהיותו רעב וצמא ובכל זאת עוסק בתורה אזי נחשב הדבר ליסורין!

לימוד למרות הקשיים והדאגות - נחשב ל"ייסוריך"

הסטייפלער זצ"ל כותב ב"קריינא דאגרתא": מי שרוצה לסגף את עצמו לכפרת עוונות, ילמד ויחזור דבר שהוא כבר יודע היטב, כי בלימוד כזה

קנין כ"ד ☞ "בקבלת היסורין" _____ תיג

אין לו חשק כי הרי "קשה עתיקא מחדתא", ולכן גם זה נכלל ביסורין, כי לומד דבר שאין לו חשק ללומדו, או שחוזר עליו כמה וכמה פעמים וזה קשה, ואף על פי כן חוזר שוב עוד ועוד, אז כל זה נחשב לו ליסורין.

כאן המקום להוסיף: גם יסורי נפש נחשבים ליסורין, לעתים יש לאדם כל מיני דאגות, כגון בעניני פרנסה או חינוך הילדים, שלום בית וכדומה, ואף על פי כן ולמרות הדאגות הוא שקוע בתלמודו, כל זאת נחשב ליסורין, וכך תורתו נקנית בלבו.

לימוד המוסר נחשב ל"קבלת היסורין"

המשגיח רבי מתתיהו סלומון שליט"א כותב בספרו מתנת חיים: יש בחינה נוספת של "קבלת היסורין" - על ידי לימוד תורת המוסר. ומביא שם מה ששמע מרבו הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל שסיפר על אחד מגדולי הדור שמצאוהו יושב בבית המדרש ובוכה. לכשנשאל לפרש הבכי, ענה: בוכה אני בגלל ש"היכור" אותי. כשנשאל מי הכה אותך? השיב: בעל ה"חובות הלבבות" זצ"ל היכני!

יש להמתיק בזה את דברי המדרש רבה (דברים פ"ה ה): "אם יש דין למטה אין דין למעלה". והיה מבאר המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצ"ל, שכאשר לומד האדם מוסר, ותובע מעצמו את תיקון דרכיו, והשגות רוחניות, ובכך אכן משנה הינו את דרכיו לטובה, הרי מרויח הוא בכך את מדת ה"יראת שמים". ואם הוא מעורר את נפשו על ידי לימוד המוסר, שוב אין צריכים לעורר אותו מן השמים. ובזה חוסך הינו מעליו דינים קשים ומרים וכל מיני יסורין משונים, זה גם חלק מקנין התורה של "קבלת היסורין"!

"קבלת היסורין" - לקבל את היסורין באהבה ובסבר פנים יפות

רש"י זצ"ל פירש קנין זה בענין אחר, והוא: שצריכים לקבל היסורין "באהבה", וכן כותב כאן במדרש שמואל שצריכים לקבלם "בסבר פנים יפות".

וגם בזה יש לבאר מדוע קבלת היסורין באהבה היא מקניני התורה.

תיד _____ תורה דיליה

ופירש בספר פרקי משה: אם לא יסבול היסורין ויצטער וידאג בהם, יטרידוהו מלימודו, ולא יצלח בו, על כן צריך שלא ירגיש אותם כלל ויקבלם בסבר פנים יפות, ואז תתקיים תלמודו בידו.

עוד יש לומר כמו שביאר בספר חשב האפד: מי שמתרעם על הנהגת השי"ת אשר שלח לו יסורין ואינו מקבלם באהבה, הוא מוכיח בזה שהינו מרוחק מהשי"ת, והיאך יזכה לקרבת אלוקים הנצרכת בכדי לזכות לאוקמי גירסא ולירד לעומקא של הלכה.

וכעין זה פירש הגאון רבי אריה פינקל שליט"א: אדם שאינו מקבל על עצמו יסורין באהבה, אלא הוא בא בטרוניא כלפי מעלה - מדוע יסורים באים עלי? אין זה מגיע לי! או מי שחושב לתומו כי אך ורק במקרה באו עליו, כל אלו מראים על חסרון מהותי באמונה בקב"ה, וב"ואתם הדבקים בה' אלוקיכם", ובהכרח שגם לימוד התורה אצלו אינו אלא מן השפה ולחוץ, ואיננה "קנין" נצחי בנפשו.

אופן נוסף לבאר את הדברים כתב בספר "דרך מצודה": כאשר אדם נכשל חלילה בעבירה, הדבר גורם לו טיפשות דעת, ועומקה של הלכה מסתתר ממנו, ועל כן כשמקבל עליו באהבה יסורין וסיגופין כדי שיתכפרו עוונותיו, בזה יוסר משכלו מסך המבדיל וכך יוכל לירד לעומקה של הלכה!

היסורין ממעטים את הגוף ועל כן זוכה לתורה רוחנית

בדברי המהר"ל זצ"ל ישנו מהלך נוסף בהבנת הקנין של "בקבלת היסורין", וכך הוא מבאר את הקשר שלו לקנין התורה:

התורה היא השכל והחכמה הרוחניים ואינה מידה גופנית, ולכן אי אפשר להשיגה רק על ידי התמעטותו של החלק הגופני, והיסורין מעצם טבעם הם ממרקים וממעטין את החלק הגופני עד שיכול הוא להגיע אל המדרגה השכלית, ועל ידי שמקבל עליו את היסורין ממעט את הגוף החומרי וממילא יכול הוא לזכות לתורה שהיא שכלית.

ניתן להיווכח בחוש, כיצד על ידי יסורין נהפך האדם לטוב יותר וקרוב יותר אל הקב"ה. דרך משל: אדם שהכל אצלו כשורה עלול הוא עם הזמן

קנין כ"ד "בקבלת היסורין" _____ תטו

להתרגל להתפלל תפילת שמו"ע ללא כוונה יתירה, אבל כשפוקדת אותו צרה חלילה ויסורין באים עליו, ניתן לראות שתפילתו נעשית איטית ומתונה יותר, עם כוונה רבה יותר, הוא נקשר ממש לבורא עולם ומתחנן לפניו ומבקש ממנו, מדובר בקרבה גדולה להשי"ת!

וכן על זה הדרך כל מהלך החיים נהפך לרוחני יותר!

"אלמלא היסורין לא מצאנו ידינו ורגלינו בזה העולם!"

וכיון דאיירינן בהא, נרחיב מעט ב"מעלת היסורין" באופן כללי, ונבחין בכמה מעלות טובות שניתן להשיג על ידם. וכבר ידוע מה שאמר הגר"א זצ"ל: "אלמלא היסורין לא מצאנו ידינו ורגלינו בזה העולם!"

והנה על הפסוק (בראשית א, לא) "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד" איתא במדרש רבה (בראשית פ"ט ח): "והנה טוב מאוד - זו מידת היסורין. וכי מידת היסורין טובה מאוד? אתמהא? אלא שעל ידיה הבריות באים לחיי העולם הבא. וכן שלמה המלך ע"ה אומר (משלי ו, כג) "ודרך חיים תוכחות מוסר" צא וראה - איזהו דרך מביאה את האדם לחיי העולם הבא, הוי אומר זו מידת היסורין".

"ודרך חיים תוכחות מוסר"

ובילקוט שמעוני (פ' אמור תרנא) דרשו חז"ל על הפסוק (תהלים טז, יא) "תודיעני אורח חיים": "אמר דוד לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, הודיעני באיזה כילון (שער) מפולש לחיי העולם הבא, רבי עזריה אמר, אמר ליה הקב"ה לדוד: אם חיים אתה מבקש צפה ליסורין, שנאמר (משלי ו, כג) "ודרך חיים תוכחות מוסר".

ונראה שזהו המקור לדברי הסטייפלער זצ"ל (בקריינא דאגרתא) שהתבטא בהקשר ליסורין שמדובר במעלה גדולה ועצומה, וז"ל שם: "והנה יסורין הוא ענין גדול ורם מאוד מאוד, וכל העולם הבא תלוי בזה, עד שאמרו חז"ל כי כשעברו ארבעים יום בלא יסורין שאוכל עולמו".

וכן מצינו בגמרא לקדושי עליון אשר נהגו לבקש יסורין והיו שמחים

תטז _____ תורה דיליה

מאוד כאשר הם הופיעו, וכגון רבי שקיבל עליו יסורין ואמר: "חביבין יסורין", וכעין זה מצינו בגמרא במסכת סנהדרין (דף קא.): "נענה רבי עקיבא ואמר: חביבין יסורין".

על כן שומה עלינו לברר מהי התועלת הטמונה ב"קבלת היסורין".

יסורין - כמו טיפול רפואי

הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל נשאל פעם, הכיצד ניתן לקבוע שהסבל והיסורין בעולם הם חסד מאת הקב"ה?

וזה אשר השיב: הבה נבקר לרגע במשרדי רופאי השיניים. מהתבוננות שטחית נדמה בעינינו כי רופאי השיניים הם ה"שטן" בהתגלמותו, הם עומדים מצויידים בכלי עינוי ומטילים סבל על בני האדם, ולא זו בלבד - כאשר הם מסיימים את מלאכתם, הם דורשים תשלום! ראוי אפוא לסגור את כל מרפאות השיניים...

אך כמובן, כל ילד מבין, אדרבה, רופא השיניים אינו אלא מלאך של רחמים, כי בזכות הסבל הזעיר שמנחיל הינו למטופל, הוא חוסך ממנו סבל רב בתקופה מאוחרת יותר!

כך גם אנו תופסים את העובדה שאנשים בבתי חולים מקבלים טיפולים אשר לעתים הם מכאיבים מאוד, וישנם המקבלים טיפול אשר בעקבותיו מבליים הם בשמחה את כל חייהם.

כמו כן ברוחניות, יש המקבלים "טיפול" בעולם הזה כדי שיהיו שמחים יותר בעולם הבא!

"אלמלא נפלתי - לא קמתי"!

וראה מה שכתב רבינו יונה זצ"ל בשערי תשובה (ש"ב ד-ה), וז"ל: "וכאשר יקבל האדם את מוסר השם ויטיב דרכיו ומעלליו, ראוי לו שישמח ביסוריו, לפי שהועילוהו תועלות נשגבות, ויש לו להודות לשם יתברך עליהם כמו על שאר ההצלחות, שנאמר (תהלים קטז, ג) "כוס ישועות אשא ובשם ה'".

קנין כ"ד "בקבלת היסורין" _____ תיז

אקרא" ונאמר "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא". ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ספרי ואתחנן): "רבי אליעזר בן יעקב אומר: כל זמן שאדם שרוי בשלוה, אין מתכפר לו מעוונותיו כלום, ועל ידי היסורין הוא מתרצה למקום". ויש על הבוטח בשם להוחיל ממעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה, וכמו שכתוב (מיכה ז, ח) "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (תהלים כב): "אלמלי נפלתי לא קמתי, אלמלי ישבתי בחושך לא היה ה' אור לי!"

ולפעמים הקב"ה שולח היסורין כדי להגדיל שכרו לעולם הבא, שנאמר (דברים ח, טז) "למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך".

"קבלת היסורין" - עת רצון לבקש מהקב"ה

וראיתי שהנצי"ב זצ"ל פירש את הפסוק במשלי (ג, יב) "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה", שהביאור בזה הוא: כשהאב מוכיח ומייסר את בנו, אחר כך הוא מרצהו - אחרי שקיבל דינו ונצטער, ומשום הכי הוא עת רצון לבקש על כל צער, כל תפילה וכל תחינה, כי "כאב את בן ירצה"!

וראיתי שהחתם סופר זצ"ל בדרשות (ח"א עמ' קפה) כותב: לסבול היסורין בשמחה מועיל יותר מכמה תפילות. וזהו שכתוב (תהלים כב, ב) "רחוק מישועתי דברי שאגתי" - דהיינו כל עוד שאני "שואג" רחוק הוא יותר מהישועה, בזה המשבח ומהלל את ה' על צרותיו ה' חפץ בו, והתפילות והבקשות לא מועילות כל כך כמו השמחה בה'!

מכתב נפלא מאת הגאון רבי ישראל אליהו ויינטרויב זצ"ל

וראיתי לנכון להעתיק מכתב נפלא שכתב הגאון רבי ישראל אליהו ויינטרויב זצ"ל אשר מלמדנו דברים נפלאים מאוד בענין זה, ועיקר תוכנו בגודל מעלת היסורין והלומד מהם (עי' בספר אגרות דעת, אגרת קי"א) וז"ל:

"דע לך כי אמרו חז"ל: "יפה פעם אחת בצער ממאה פעמים שלא בצער". זה אומר שעה אחת בלימוד מתוך צער שקול הוא כלימוד מאה שעות. ואם כן בנסיון של צער אדם מוכן לזכות פי מאה אז, וכמו שאם זכית

תניח _____ תורה דיליה

ללמוד מאה שעות ברציפות היית שמח מאוד על שזיכה אותך השי"ת להתמדה כזו, אם כן הוא הדין והוא הענין בעת שהנך זוכה ללמוד שעה מתוך יסורים צריך אתה להרגיש הזכיה הגדולה הזו, וק"ו אם אתה לומד כמה שעות ועוד כמה ימים.

חז"ל קראו ליסורים רעים אהובים (ב"מ פד:), כי באמת הם מאהבים האדם לבוראו. ועיין היטב בפירוש הרמב"ן פ' יתרו על הפסוק "לאוהבי ולשומרי מצוותי" - מי הם לאוהבי? המכות הללו הם אהבוני על בוראי!

בהגיע יום הדין הגדול אז הויין יסורים אלו הצלחה מופלגת לאדם כי הם כופלים ערך מצוותיו פי מאה.

תאמין לי שגם לי יש יסורים גדולים, אבל ב"ה שחנן לי דעה שלא להתפעל מהם רק אדרבא להראות נאמנותי לו ית"ש על אף המכשולים הללו, והם באמת רעים אהובים.

אגלה לך סוד, ותשמור דבר זה אצלך ויהיה חקוק בעומק לבבך, כי כל נפש כשיורד לעולם הזה נותנים לה כמות של עבודה שהיא מסוגלת לעשות ולזכות על ידי זה לנועם ה' לנצח נצחים. ופעמים שאין חיי האדם בעולם הזה יכולים להספיק כמות כזה, אז מה עושים בשמים להטיבו, נותנים לו יסורים כדי שיהיה כל מצוה אצלו וכל יום אצלו כמו מאה ימים של חיים, ואז אם חי למשל שבעים שנה הספיק לו עבודה של שבעת אלפים שנה! פלא והפלא הוא!"

משלו של החפץ חיים זצ"ל בענין "קבלת היסורין"

אילו היינו זוכים להבין זאת היטב, היינו מסתכלים על היסורים התוקפים אותנו במבט שונה לגמרי. ונביא בהקשר לכך משל נפלא של החפץ חיים זצ"ל שכתב בספרו מחנה ישראל (פרק יג) המאיר לנו את ההבנה בענין וז"ל: "שמעתי משל על זה בשם המ"מ ומו"ץ דוילנא:

איש ישראלי אחד מדורות הקדמונים שכר בית משר אחד במקח ג' מאות רובל כסף לשנה, ושמר הישראל את זמן הפרעון לפרוע להשר דמי הדירה מדי שנה בשנה.

קניין כ"ד ☞ "בקבלת היסודין" _____ תיט

ויהי היום שהשר נסע למרחוק והפקיד לאחד מעבדיו על חצירו, וגם על הבית הזה ועוד שאר הרבה בתים שכורים שהיו גם כן תחת רשותו. הפקיד ההוא היה איש מבקש תואנות ורע מעללים מאוד, והוסיף על המקח עד חמש מאות רובל כסף, ובבוא יום זמן הפרעון שלח וקרא לאיש הישראלי בבוקר, ושיביא לו את כסף הפרעון. והנה חסר לאיש הישראלי אז עשרים רובל כסף, ויתחנן לו שימתין לו איזה ימים, ולא רצה אלא דוקא באותו היום יפרע לו.

וכראות הפקיד באותו היום שלא הביא לו כל הכסף, שלח וקראהו ויכהו בשוטים עשרים הכאות תמורת העשרים רובל כסף, וכן עשה הפקיד הזה עוד לכמה אנשים וגזל ועשק אותם עד שבמשך הזמן נעשה עשיר גדול וקנה חצר לעצמו וירע להישראלי מאוד על הבזיון והחמס שנעשה לו.

ויהי היום אשר חזר השר לביתו, ויאמר האיש הישראלי לאשתו, אלך נא אל השר ואספר לו החמס והבזיון שעשה לנו פקידו. וילך האיש ויספר לפני השר את כל פעולותיו הרעות איך שגזל וחמס את הכל וגם ההכאות המשונות אשר קיבל מאיתו על לא חמס בכפיו.

וירע מאוד בעיני השר על גודל רשעות פקידו, ויכמרו רחמיו על הישראלי הזה ואמר לו: תחת כל הכאה אני גוזר שיתן לך מאה רובל כסף, והנה יש לו חצר של ד' אלף רובל כסף, אם כן חצי חצרו יהיה שלך, ונתן לו מכתב תעודה על זה.

וכראות אשתו של זה הישראלי שבעלה נשתהא כל כך בחצר רצתה גם היא לחצר לראות מה נעשה בהמשפט. ויהי כאשר באה להחצר יצא בעלה מחצר השר ופניו זועפים, ותאמר לו, אהובי בעלי מה נעשה במשפטך? ויראה לה את המכתב תעודה שנתן לו השר אשר חצי החצר של פקידו שיהיה שייך לו.

ותאמר לו אשתו, אם כן למה אתה דואג כל כך? ויען ויאמר לה: בין כך ובין כך כבר עבר כאב ההכאות, יותר טוב היה לי אם היה אז מכני ארבעים הכאות והיה כל החצר שייך לי"...

תכ _____ תורה דיליה

הנמשל מובן מאליו וכפי שמסיים שם הח"ח זצ"ל: "כן הדבר ממש, בעוד שהאדם מקבל יסורים בעולם הזה, הוא דואג ומצטער על זה מאוד ואינו רוצה לסבלם כלל. אך כאשר יבוא לעולם הגמול, ושם יקבל הרבה שכר תחת כל שעה ושעה של יסורים שסבל בעולם הזה, וכדאיתא במדרש (ספרי האזינו) על הפסוק "זכור ימות עולם" - "אמר להם הקב"ה כל זמן שאני מביא עליכם יסורים בעולם הזה תזכרו כמה טובות ונחמות עתיד אני ליתן לכם לעתיד לבוא". יחשוב האדם אז בנפשו הלואי ויותר טובה היה לי אם היו לי אז יסורים יותר, כי אז היה לו הרבה יותר עונג נצחי על ידי זה".

מה נחשב יסורים?

כאן נידרש לשאלה, איזה צער נחשב "יסורים"?

איתא בגמרא במסכת ערכין (דף טו:): "עד היכן תכלית היסורין? (פרש"י זצ"ל: כלומר - יסורין שאין פחותים מהן). אמר רבי אלעזר: כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו. מר בריה דרבינא אמר: אפילו נהפך לו חלוקו. רבא ואיתימא רבי יצחק ואמרי לה במתניתא תנא: אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלוש ועלו בידו שנים".

מבואר מדברי הגמרא שכל צער כלשהוא אשר חש האדם, אם רק יקבל זאת באהבה וידע ויכיר שהדבר מאת ה' בכדי לכפר על עוונותיו או כדי להגדיל ולהרבות את שכרו, אזי גם זה נחשב ל"קבלת היסורים".

מטעם זה הגמרא שם מוסיפה ואומרת: "תניא דבי רבי ישמעאל: כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קיבל עולמו".

אם כן פשוט שאם צער מועט נחשב כבר ליסורין, ק"ו בן בנו של ק"ו כאשר הלומד מצטער בכדי ללמוד בעיון ובהעמקה, ומתגבר על יצרו שלא להפסיק באמצע הלימוד, כל זה נחשב ל"קבלת היסורין" וקונה בנפשו מעלות גדולות ועצומות!

מדוע אמרו רבי חייא ורבי יוחנן - "לא הן ולא שכרן"?

אחר שנתברר לנו גודל מעלת היסורין, והטובות הרבות שמשיגים בגינם, נותר לנו להבין את דברי הגמרא במסכת ברכות (דף ה:):

קנין כ"ד ☞ "בקבלת היסורין" _____ תכא

מסופר שם על רבי חייא בר אבא שהיה חלש וחולה, רבי יוחנן נכנס לבקרו ושאל אותו: "חביבין עליך יסורין"? אמר ליה: "לא הן ולא שכרן". כך היה גם כאשר רבי יוחנן חלש, על לגביה רבי חנינא ושאלו: "חביבין עליך יסורין"? אמר ליה: "לא הן ולא שכרן".

מבואר מתוך גוף הדברים: למרות שהאמוראים הקדושים היו מודעים לשכר הטמון בקבלת היסורים, העדיפו שלא לסבול מיסורין כלל.

מצינו עוד בגמרא (שם דף יז.) שרבא בתר צלותיה אמר הכי: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מרוק ברחמך הרבים אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים". תפילה זו אנו אומרים כל יום בקריאת שמע שעל המיטה.

ויש להבין את פשר הדברים, מדוע ביקשו המה לא לקבל יסורין אשר מעלתם גדולה ונשגבה?

ומצאתי שהמהרש"א זצ"ל בחדושי אגדות כבר עמד על זה, וביאר שמדברי הגמרא נראה שחולשתם היתה כה גדולה עד שהיה כרוך ביטול תורה בקבלת היסורין, ועל כן העדיפו לומר "לא הן ולא שכרן".

המהר"ל זצ"ל בנתיבות עולם (נתיב היסורין סוף פ"א) מפרש שמה שאמרו רבי חייא בר אבא ורבי יוחנן "לא הן ולא שכרן", ומשמע מזה שאין היסורין חביבין, כי בודאי יש לצדיק לדאוג שלא יוכל לעמוד ביסורין ויגיב עליהם כמו איוב, ולכן אמרו "לא הן ולא שכרן" אם אפשר היה שיהיו פטורים מהן, אך סיים המהר"ל זצ"ל: "אבל בודאי ובודאי חביבין וחביבין כאשר סובל אותם, כי הם זיכוך הנפש עד שהם מביאים לדבק האדם אליו יתברך".

"יסורין" לעם ישראל לעומת "עונשים" לאומות העולם

לסיום נביא את מה שאמר פעם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לתלמידיו: באחד מבקורי אצל רופא פלוני, אמרתי "יש לי יסורים", הרופא לא הבין מה אני שח, עד שהבהרתי את כוונתי ואמרתי "יש לי כאבים".

באותה עת עמדתי על נקודה נפלאה - המשיך רבינו זצ"ל באוזני תלמידיו,

תכב _____ תורה דיליה

המושג "יסורים" הוא ביטוי ייחודי בפי ישראל קדושים. הוא בא לעורר את לבותם, כי אין להתייחס לעובר על האדם ככאב גרידא, אלא יש לזכור שהכאבים הם שליחיו הנאמנים של המייסר כמאמר הכתוב "ד' אלוקיך מייסרך", ובעקבות זאת יתעורר האדם לפשפש היטב במעשיו, וכך ישוב בתשובה לאביו שבשמיים.

זאת עלינו לחזור ולשנן: אצל כלל ישראל, אפילו צרות הנראות כעונשים חמורים, הם בגדר "יסורין", מה שאין כן אומות העולם אין להם "יסורין" אלא כל העובר עליהם אינו אלא "עונש", כי "יסורין" מטרתם, לקרב את האדם לבוראו, לכפר לו על עוונותיו, ולתת לו שכר נצחי בעולם הבא.

נחזור לשאלה שהצבנו בפתח המאמר: במה שונה מצות תלמוד תורה משאר המצוות כגון ישיבת סוכה ותענית ציבור, שהמצטער פטור מהם, ואילו במצות תלמוד תורה אפילו שמצטער הרבה והוא בעל יסורין, עליו ללמוד כפי כוחו.

הטעם שהמצטער חייב בתלמוד תורה

ולפי כל המתבאר לעיל התירוץ פשוט: עצם צורת קנין התורה היא דוקא על ידי יסורין, וכרוכין ירדו מן השמים.

ועוד: על התורה נאמר "כי הם חיינו ואורך ימינו", ואין האדם יכול להיבטל הימנה למרות שיש לו יסורין, כשם שאינו יכול להתנתק מהחיים עצמם, אדרבה עליו לקבל את היסורין באהבה, ולהבין שהם באים עליו לטובתו, ולהתחזק יותר בלימוד התורה - כי זה כל האדם!

